

BORBÉNYI JÓZSEFNÉ

Az egyéni erdőgazdálkodók aktuális gazdálkodási és adózási kérdései 1998. évben (II. rész)

Az erdőgazdálkodási tevékenységet végző magánszemélyek személyi jövedelemadó megállapítása
(őstermelői igazolvány birtokában)

Jelmagyarázat:

IGEN

NEM

Megnevezés	Összevonás alá eső jövedelmek ⁽¹⁾				Elkülönülten adózó jövedelmek				
	Önálló tevékenységből származó jövedelem		Mg.-i őstermelésből származó jövedelem		Mg.-i kistermelésből származó jövedelem meghatározása			Egy évi vállalkozásból származó jövedelem	
A jövedelem meghatározása	Bx0,9=J J:(+).v.(0)	B-K=J J:(+).v.(0)	Bx0,9=J J:(+).v.(0)	B-K=J J:(+).v.(.)	Bevallási nyilatkozat	Speciális tételes elsz.	Mg.-i kist. átalányadózás	VSZJA ⁽²⁾ szabályai szerint	Átalányadózással
					Bevétel < 250 eFt ≥ 4 millió Ft			Döntés alapján kv. 1991. évi XXV tv. 24 § (1) bek.	
					B ≤ 1,5 mFt Bx 20%-ról kgt. számla kell	B-K = J. K: Bx 40% biz. nélkül elsz.	növény + egyéb Bx15% = J állat + termék Bx 6% = J	Bevétel – Kiadás = ± Jövedelem	B ≤ 3,5 mFt B x 20% = J
						B-K = J (+/0)	Szankciók		Szankciók
Erdei haszonvételek									
a) fakitermelés									
b) erdészeti szap. anyag gyűjtése									
c) vadászati jog hasznosítása ⁽³⁾									
d) elhalt fekvő fa és gally gyűjtése									
e) kidöntött fárol történő fenyő-, gally, toboz és diszitölomb gyűjtése									
f) gomba, vadgyümölcs, moha, virág, ill. gyógynövény gyűjtése									
g) bot, nád, sás, gyékény termelése, fű kaszálása									
h) méhészeti tevékenység									
i) fenyőgyanta gyűjtése									
l) erdősités									
új erdő telepítése			Kizárólag saját tulajdonú erdejében végzi						
kitermelt erdő felújítása									

(1) Önálló tevékenység esetén:
B = bevétel - Sza tv. 2. sz. mell. szerint
K = költség - Sza tv. 2. sz. mell. szerint

(2) VSZJA – vállalkozói személyi jövedelemadó esetén:
B = bevétel - Sza tv. 10. sz. mell. szerint
K = költség - Sza tv. 11. sz. mell. szerint

(3) Lásd: a termőföld, erdő és vadászati jog bérbeadásánál

A fakitermelésből származó jövedelem meghatározása

Az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. tv. 60. § (2) bek. alapján a fakitermelés módja lehet:

a) **ápolóvágás:** az erdősítés befejezését követő tíz éven belüli fakitermelés;

b) **tisztítóvágás:** a fiatal erdő nevelése céljából végzett fakitermelés;

c) **gyérítés:** az erdő faállománya minőségének javítását és a fahozam növelését szolgáló fakitermelés;

d) **véghasználati fakitermelés:** a természetes úton magról történő felújulásra nem alkalmas vagy nem a termőhelynek megfelelő faállomány letermelése (továbbiakban: tarvágás), valamint a termőhelyek megfelelő és magról történő természetes felújulásra alkalmas faállományban végzett fakitermelés (a továbbiakban: felújító vágás);

e) **szálaság:** folyamatos borítottságot és készletgazdálkodást biztosító fakitermelés;

f) **egészségügyi fakitermelés:** az elhalt, súlyosan sérült, vagy a veszélyes károsítók elszaporodását előidéző beteg fák kitermelése.

Erdei fatermékek és melléktermékek jegyzéke

	Erdei fatermékek és melléktermékek	ÁFA kulcs %
METJ	94-21 Lemezipari rönk	25
	94-22 Fűrészipari rönk	25
	94-23 Egyéb fűrészipari alapanyag	25
	94-24 Bányafa	25
	94-25 Pillerfa	25
	94-26 Bányadorong	25
	94-27 Papirfa	25
	94-28 Rostfa	25
	94-29 Sarangolt szerfa	25
	94-30 Cölöpfa, állványfa	25
	94-31 Vezetékoszlop	25
	94-32 Rudfa	25
	94-33 Kivágás	25
	94-34 Egyéb ipari fa	25
	94-35 Apríték	12
	94-36 Vastag tűzifa	12
	94-37 Vékony tűzifa	12
	94-38 Tuskó	12
	94-39 Erdei melléktermék	12

Az egyéni erdőgazdálkodónak a fenti fakitermelések közül a saját vagy bérelt tulajdonú erdejében az erdővéghasználattal kitermelt, vagy lábón álló faállomány, valamint az őstermelői termékek körébe nem tartozó erdei fatermékek és melléktermékek értékesítéséből származó jövedelem meghatározására döntése alapján:

- az egyéb önálló tevékenységet folytató magánszemélyekre, vagy
- egyéni vállalkozókra vonatkozó szabályok szerint állapítja meg jövedelmét.

Mindkét adózási módban változott az erdőkitermeléshez kapcsolódóan a személyi jövedelemadó törvény 20. § (1) bek. alapján járó kedvezmény, valamint az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény 101. §-a szerinti erdőfenntartási járulék fizetési kötelezettség mértéke.

Kedvezmény igénybevételének feltételei: a kedvezmény az „erdő véghasználatlalt érintett” kitermelt vagy „lábón álló” faállomány értékesítéséből származó bevételre vonatkozik.

- Az erdő faállományának véghasználatáról akkor beszélünk, amikor az erdőt alkotó faállomány megérett a kitermelésre (véghasználatra) és az erdészeti hatóság erre engedélyt ad. Az engedély egy határozat, amely rögzíti az adott terület felújítási kötelezettségét is.
- Az erdő véghasználatlalt érintett lábón álló faállomány értékesítéséről akkor van szó, amikor az erdőt alkotó faállomány kivágható, de a tulajdonos ezt a fát nem maga vágatja ki, hanem a földterület eladása nélkül még „lábón álló” állapotban értékesíti. Természetesen ebben az esetben is fennáll a tulajdonosra vagy erdőgazdálkodóra vonatkozó felújítási kötelezettség.
- **Kedvezmény mértéke:** A magánszemély a fatermékek és melléktermékek, vagy a lábón álló faállomány értékesítéséből származó bevételeit akkor csökkentheti a „befejezett állományra” igényelhető „normatív erdőfelújítási támogatási érték” legfeljebb 80%-ának megfelelő összeggel, ha a levont összeget – az Erdőfelügyelőség által az erre a célra nyitott – elkülönült számlára befizeti.

A normatív erdőfelújítási támogatási érték alatt az agrártámogatásokról szóló 109/1997. (XII.30.) FM rendelet mellékletében célállományként meghatározott hektáronkénti támogatási összeg értendő.

Fontos további változás, hogy az előzőekben említett normatív erdőfelújítási támogatási érték összegével szemben – amit az erdőgazdálkodó az erdőfelújítás teljesítésének arányában kap meg – igazolás nélkül számolhat el költséget, míg az elkülönített számlára befizetett összegből visszautalt bevétellel szemben kizárólag számlával igazolt költség érvényesíthető. Erre a költségérvényesítésre

- akác és lágy lombos fafajokkal történő felújítás esetén a felújítás megkezdését követő ötödik év végéig,
- más fafajoknál a nyolcadik év végéig van mód,
- a fennmaradó, az előzőekben említett határidőn túl visszautalt összeg teljes egészében az adott adóévben bevételnek számít.

Az erdőfenntartási járulék fizetési kötelezettség

Az erdőgazdálkodó az erdészeti hatóság engedélye alapján kitermelt bruttó fatérfogat mennyisége után a véghasználatok – tarvágás, felújítóvágás – és a növendékfahozó gyérítések, valamint egészségügyi fakitermelés bizonyos esetében az 1996. évi LIV. törvény mellékletében tájegyiségenként és fafajonként meghatározott mértékek szerint erdőfenntartási járulékot köteles a külön jogszabályban meghatározott – az erdészeti hatóság, illetve minisztérium által meghatározott – számlára befizetni.

Szankció!

Amennyiben az erdőgazdálkodó az erdőfenntartási járulék fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, az erdészeti hatóság határozata alapján

- az erdőgazdálkodási tevékenységhez kapcsolódó állami támogatást nem vehet igénybe,
- fakitermelésre engedélyt nem kaphat, vagy
- a fakitermelési engedély hatálya meghatározott feltétel bekövetkezéséig felfüggeszhető.

Az erdőfenntartási járulék mértéke pl. II. Nagyalföld–Budapest Esz., Debreceni Esz., Kecskeméti Esz. tájegység területén (Esz: állami erdészeti szolgálat területi neve) :

Fafajok	Ft/bruttó m ³
Tölgy és bükk	800
Akác	500
Cser	400
Többi keménylomb fafajcsoport	600
Lágy lomb	600
Fenyőfa	400

Nem kell erdőfenntartási járulékot fizetni a növedékfahozó gyéritek és véghasználatok során a kitermelt, elhalt faanyag után, ha annak mennyisége az erdészeti hatóság részéről a fakitermelés engedélyezése vagy ellenőrzése során egyértelműen megállapítható volt és mennyisége meghaladja az erdőrészt élőkafészletének öt százalékát.

Mikor célszerű a fakitermelési tevékenységet egyéni vállalkozóként folytatni?

- ha egyidejűleg mezőgazdasági és erdőgazdálkodási tevékenységet is végez;
- ha az erdőgazdálkodás bevételeihez csak a következő adóévben jut hozzá – az üzleti partner likviditási problémája miatt –, ugyanis költségek továbbvitelére csak ezen adózási mód ad lehetőséget (vesztéselhatárolás);
- ha az adott adóévben beszerzett nagy értékű erdészeti erőgépeinek, mezőgazdasági munkagépeinek az adott adóévre vonatkozó értékcsökkenési leírását elszámolni, majd a fennmaradó – az adóévben elszámolt értékcsökkenési leírást meghaladó – összeggel (tárgyi eszköz nettó értékével) osztálék alapját csökkenteni kívánja (tőkefelhalmozás);
- ha a kitermelt faállományt tárolással – esetleg feldolgozott formában – kedvezőbb piaci feltételek mellett a következő években értékesíti, valamint
- ha saját munkájának ellenértékét – vállalkozói kivét címen – érvényesíteni kívánja, akár veszteséges gazdálkodásának terhére is, továbbá
- ha a kárpótlási törvény és annak végrehajtásáról szóló kormányrendelet kötelezi e gazdálkodási és adózási formára.

A termőföld, ideértve az erdőterület és a vadászati jog bérbeadásából származó jövedelem meghatározása

1998. évben megváltozott a termőföld – ideértve az erdőterület és a vadászati jog hasznosításából származó – személyi jövedelemadó megállapítás feltételrendszere. A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvényben meghatározottak szerint állapítja meg továbbra is az egyéni erdőgazdálkodó a jövedelmét, de az APEH helyeit a föld fekvése szerinti illetékes önkormányzati adóhatóságnál vallja be és fizeti meg annak személyi jövedelemadóját. Amennyiben több önkormányzati (illetékességi) területen szerez bevételeket az e tevékenységeire tekintettel, úgy a termőföld bérbeadásából az adóbevallást és az adófizetést önkormányzati adóhatóságoként külön-külön kell teljesítenie.

• A termőföld bérbeadásából származó jövedelem kiszámítása

A termőföld bérbeadásából származó bevétel egészét jövedelemnek kell tekinteni – vagyis e bevétellel szemben költséget elszámolni nem lehet –, és a megszerzett jövedelem után 20%-os lineáris adót kell fizetni. A földjáraadékból megszerzett jövedelmekre is a föld bérbeadásából származó jövedelmekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Nem kell viszont az adót megfizetni akkor, ha a magánszemély

az adóév egészében 3 hektárt meg nem haladó nagyságú termőföldtulajdonnal, illetőleg ennek hasznélvezeti jogával rendelkezik, és e termőföldet bérbe adja. Ha azonban a termőföldtulajdon (hasznélvezet) az említett mértéket év közben meghaladja, akkor az összes termőföld bérbeadásából, hasznóbérbeadásából származó jövedelem után meg kell fizetni az adót.

• A jövedelem bevallása

Az adókötelezettség teljesítése szempontjából eltérő rendelkezések vonatkoznak, ha a bérlő kizárólag kifizető vagy ha magánszemély (pl. őstermelő vagy egyéb önálló tevékenységet végző magánszemély):

- *ha a bérlő kifizető:* akkor a föld bérbeadásából származó jövedelemből levont adóról adóbevallást a bérlő az illetékes önkormányzati adóhatósághoz az adóévet követő év február 15-ig nyújtja be, míg
- *ha magánszemély:* akkor a föld bérbeadásából származó jövedelem adójáról az adóbevallást a bérbeadó az illetékes önkormányzati adóhatósághoz az e célra rendszerezett nyomtatványon a jövedelem megszerzésének évét követő év március 20-ig teljesíti.

Nem kell adóbevallást tenni annak a magánszemélynek, akinek termőföld bérbeadásából származó jövedelme kizárólag kifizetőtől származik és a kifizető az adót levonta, illetőleg a tulajdonába lévő földterület nagyságára tekintettel az adót nem kell megfizetni.

• Az adóelőleg megfizetése

- Ha a termőföld bérbeadásából származó bevétel kifizetőtől származik, az adót a kifizető állapítja meg, vonja le, vallja be és fizeti meg. A kifizetőnek az általa kifizetett bérleti díjról adatot kell szolgáltatni az adóhatóságnak, a magánszemélyt pedig igazolással kell ellátnia.
- Ha a magánszemélynek a termőföld bérbeadásából olyan bevétele, jövedelme keletkezik, amely nem kifizetőtől származik vagy a kifizető a jövedelem juttatáskor az adót levonni elmulasztotta, vagy a kifizető a bérleti díjat természetben fizette meg, a vagyoni érték (forgalmi érték) után az adót a magánszemély a jövedelem megszerzése negyedévéét követő hó 12-ig fizeti meg.

A **kifizető** fogalma alatt a személyi jövedelemadó törvény alkalmazásában az adózás rendjéről szóló, módosított 1990. évi XCI. tv. 97. § j/ pontban leírtakat kell alkalmazni.

- *Kifizetőnek minősül:* az egyéni vállalkozóként adózó erdőgazdálkodó, míg
- *nem minősül kifizetőnek:* az őstermelőként, kistermelőként vagy egyéb önálló tevékenységet végző magánszemélyként adózó egyéni erdőgazdálkodó.

Vadászati jog mint vagyoneértékű jog jogosultja: A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény 3. § (1) bek. szerint a földtulajdon elválaszthatatlan részeként a vadászterületnek minősülő terület tulajdonosát illeti meg. (Önálló vadászati jog.)

A kárpótlásról szóló törvények alapján árverés útján szerzett termőföld bérbeadásával kapcsolatos speciális szabályok

A termőföldárverésen – személyesen, meghatalmazott útján – a vételi jogot csak az a jogosult gyakorolhatta(ja), aki kötelezettséget vállalt(t) a termőföld mezőgazdasági hasznosítására (fertőzésmentes és gyommentes állapotban tartására), és arra, hogy a termőföldet a mezőgazdasági termelésből öt éven belül nem vonja ki. Amennyiben a vállalt kö-

telezettséget a tulajdonszerzéstől számított öt éven belül megszegi, a termőföld kártalanítás nélkül állami tulajdonba kerül, és árverés útján értékesítik (lásd: az 1994. évi LV. tv. 81. § (5) bek.-ben foglaltakat). A tulajdonjog elvesztése szempontjából eltérő szabályok vonatkoznak a vételi joggal és a mezőgazdasági vállalkozást támogató utalvánnyal megszerzett termőföldtulajdonosra illetően:

- **a vételi joggal** árverésen megszerzett termőföld bérbeadása esetén a magánszemély a földterületet még nem vonja ki a mezőgazdasági művelés alól, vagyis ezzel a tulajdonjogot nem veszíti el, míg az
- **utalvánnyal szerzett termőföld haszonbérbe adásával elveszti a tulajdonjogot**, mivel a kárpótlásról szóló törvény a támogatás igénybevétele feltételeként a megszerzett termőföld egyéni vállalkozási tevékenység keretében való megművelését írja elő. A termőföld haszonbérbe adása ugyanis nem minősül mezőgazdasági tevékenységnek, továbbá ez esetben a kárpótolt nem az egyéni vállalkozásról szóló törvényben foglaltak szerint végzi a tevékenységét (saját nevében és kockázatára). Ebből következően a haszonbérbe adási szerződés fenntartása esetében a támogatás igénybevételét jogosulatlanok kell tekinteni, vagyis az utalvánnyal rendelkező jogosult nem ruházhatja át a hasznosítás jogát és kötelezettségét.

A termőfölddel kapcsolatos fogalmak a személyi jövedelemadó rendszerében

A termőföld fogalmát a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény 3. § a/ és f/ pontjában, valamint az erdőről és az erdő védelméről szóló LIV. törvény 5. § és 8. §-ában meghatározottak szerint kell értelmezni.

a/ **a termőföld** az a földrésztlet, amelyet a település külterületén az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, gyeperdő és erdő művelési ágban vagy halastóként tartanak nyilván, továbbá

f/ **az a mező-, erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi föld, amelyet a rendeltetésszerű felhasználásig** (az Országos Építési Szabályzat szerinti építési telekké, építési területté, illetőleg területté alakításáig) az a belterületi földrésztlet, amelyet szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, gyeperdő, erdő művelési ágban vagy halastóként tartanak nyilván.

Erdőnek kell tekinteni az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény 5. § és 8. §-ának, valamint a 29/1997. (IV.30.) FM 3. §-ának együttes értelmezése alapján, valamint e rendelet 1. mellékletében felsorolt meghatározott fajú fás növényekből és társult élőlényekből kialakult életközösséget annak talajával együtt – amennyiben az erdő által elfoglalt ezeröttszáz négyzetméter, vagy annál nagyobb kiterjedésű földterület – függetlenül attól, hogy a faállomány vagy életközösség valamelyik más eleme átmenetileg hiányzik. Az új erdő telepítése esetén a művelési ág változásának átvezetését akkor kérheti az erdőgazdálkodó, ha az erdőszeti hatóság igazolja az erdőtelepítés első kiviteli munkáinak sikeres elvégzését – erdei fák magjának elvetését, a csemete- és dugványültetés végrehajtását –, ami egyidejűleg a telepítés befejezését is jelenti.

Összefoglaló következtetések

Az erdő fenntartását és védelmét, tekintettel a speciális biológiai és ökológiai gazdasági tevékenységeire, eltérő közgazdasági sajátosságait is figyelembe vevő – gazdálkodási, adózási és agrártámogatási – törvények és rendeletek

szabályozzák. Ezen újságcikk megírásával szerettem volna felhívni az egyéni erdőgazdálkodók figyelmét

- az erdőgazdálkodás törvényi kötelezettségeire, és
- választható személyi jövedelemadózási módokra, kiemelve azokat a lehetőségeket, ahol a választás és a törvények betartása jelentősen befolyásolhatja az erdőgazdálkodás sikerét.

Megállapítható az, hogy az egyéni erdőgazdálkodó csak széles körű jogszabályismeret mellett tud eleget tenni valamennyi törvényi kötelezettségének. Ehhez kívánok további segítséget nyújtani a melléklet szerinti jogszabálymutató elkészítésével is.

Alaptörvény rövidítése	Megnevezés	1997. és 1998. évi módosításai
1. Gazdálkodásra vonatkozóan: Kárpótlási törvény Kpt.	Kárpótlásról szóló 1991. évi XXV. törvény és végrehajtásról szóló 104/1991. (VIII.3.) Korm. rendelet	1. 1992. évi XXIV. törvény 2. 1994. évi LIII. törvény 3. 1995. évi XXXVIII. törvény 4. 1997. évi XXXIII. törvény
Erdőtörvény Evt	Az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény és módosításai	1. 1996. évi CXXIUV. törvény 2. 1997. évi CLIX. törvény 3. 37/1996. (XII.29.) FM rend.
Erdőtörvény végrehajtási rendelete Evt.	Az erdőről és az erdő védelméről szóló 29/1997. (IV.30.) FM. rendelet	31/1998. (V.6.) FVM rendelet
Erdőbirtokossági társulat Ebt.	Az erdőbirtokossági társulat, mint gazdálkodó szervezetekről szóló 1994. évi XLIX. tv. és módosításai	1. 1997. évi CXLIV. törvény 2. 107/1997. (XII.20.) FM rend. 3. 1998. évi XXXIII. törvény
Egyéni vállalkozói Ev.	Az egyéni vállalkozásról szóló 1990. évi V. tv. és módosításai	1. 1991. évi LXXXV. törvény 2. 1994. évi XVI. törvény 3. 1995. évi XII. törvény 4. 1995. évi XCIV. törvény 5. 1996. évi LX. törvény 6. 1997. évi CXXXVII. törvény 7. 1997. évi CXLIV. törvény
2. Adóztatásra vonatkozóan: SZJA törvény	A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. tv. és módosításai	1. 1997. évi CV. törvény 2. 1998. évi XXXIII. törvény 3. 1998. évi LXV. törvény
ÁFA	Az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. tv. és módosításai	1. 1997. évi CVII. törvény 2. 1997/173. APEH iránymut. 3. 1997/271. APEH iránymut. 4. 1998. évi XXXIII. törvény
ART.	Az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. tv. és módosításai	1. 1997. évi CX. törvény 2. 1998. évi XXXIII. törvény
HA	A helyi adóról szóló 1990. évi C. tv. és módosításai	1. 1995. évi CXVIII. törvény 2. 1997. évi CIX. törvény 3. 1998. évi XXXIII. törvény 4. 1998. évi LXIII. törvény
3. Egyéb kötelezettségekre: Munkaadói és munkavállalói járulékok Ft.	A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. tv. és módosításai	1. 1996. évi CVII. törvény 2. 1997. évi CXX. törvény
Szakképzési hozzájárulás Szh.	A szakképzési hozzájárulásról szóló 1996. évi LXXVII. törvény	
4. Kormányrendeletek: östermelői igazolvány	A mezőgazdasági östermelői igazolványról szóló 168/1995. (XII.27.) Korm.rend.	1. 1997. évi CV. törvény 2. 1997. évi XVII. törvény
5. Támogatásokról szóló törvény és végrehajtási rendelete	Ágrárgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi CXIV. tv. és 273/1997. (XII.22.) Korm.rendelet és a 109/1997. (XII.30.) FM rendelet szabályozzák általános feltételeit.	1. 3/1998. (VII.16.) FM rendelet 2. 5/1998. (VII.23.) FVM rendelet 3. 39/1998. (V.28.) FM rendelet 4. 42/1998. (X.28.) FVM rendelet ...stb.
6. Szakirodalom	Egyéni vállalkozók kézikönyve 1998. Östermelői (újság)	Kiadó: Kor-tax Kft. Prímon Sz.Sz.B. Megyei V.F.A.
7. Kapcsolódó törvények: Társadalombiztosítási törvény	A társadalombiztosítás ellátásaira és magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. tv. és módosításai	1998. évi LXVII. törvény
Egészségbiztosítási törvény	A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény és módosításai	1998. évi LXVIII. törvény
Egészségügyi hozzájárulásról	Az egészségügyi hozzájárulásról szóló 1998. évi LXVI. tv.	új törvény

Az államalapítás és első királyunk, Szent István ünnepe alkalmából Göncz Árpád köztársasági elnök, Orbán Viktor miniszterelnök, illetve miniszterek állami kitüntetések, díjakat adtak át, ismert és kevésbé ismert személyiségeknek kimagasló szakmai tevékenységük, illetve életpályájuk elismeréseként.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetést kapott

DR. SOLYMOS REZSŐ
erdőmérnök, a Magyar Tudományos Akadémia
levelező tagja.

SZULYOVSZKY LÁSZLÓ
erdésztechnikus, a Kiskunsági Erdészeti és Faipari Rt.
kerületvezető erdésze

Ritkán adódik meg szakmánknak az az öröm, hogy egyszerre ketten is kimagasló elismerésben részesüljenek. Életútjukról részletes beszámolót jelentettünk meg az Erdészeti Lapok 1999. januári és az 1999 áprilisi számában. A kitüntetettek közös vonása, hogy már-már fanatikus szakma- és hazaszeretet vezérelte lépéseiket. Sajnálatos, hogy e tudósítás megjelenését Szulyovszky László nem érthette meg. Solymos Rezső példaértékű életútja és frissessége erőt adhat a csüggedőknek. Szívből gratulálva erőt, egészséget kívánok valamennyi olvasó nevében.

Pápai Gábor

Az MTA-VEAB Mező- és Erdőgazdálkodási Munkabizottság üléséről

A Veszprémi Akadémiai Bizottság (az MTA Észak- és Nyugat-dunántúli szerve) keretében működő – a címben megnevezett – munkabizottság a legutóbbi tudományos ülést Mosonmagyaróváron tartotta a tagoknak közel 70%-os (23 fő) részvételével.

Napirenden az alábbi kérdések szerepeltek.

Bevezetőként a munkabizottság elnökének tájékoztatója hangzott el az MTA és a VEAB-nál történt tudományos jellegű eseményekről (pl. konferenciákról), az MTA megválasztott tisztségviselőiről, a területi szervek, bizottságok közelgő beszámolósi és választási események forgatókönyvéről, valamint az MTA májusi közgyűlésének határozatairól. A bevezető tájékoztatás további részében többek között a VEAB egyes pályázati lehetőségeiről, újabb pályázati kiírásokról, a területi szerv bizottsági struktúrájának áttekintéséről stb. volt szó. Az elnök köszönetét fejezte ki a bizottság tisztségviselőinek (Veszeli T., Héjj B., Mészáros K.-nak), akik helyettesítették őt betegsége idején, és a két bizottsági ülést önállóan megszervezték. Az alelnök pedig köszöntötte a születésük kerek évfordulóját ünneplőket (Márkus L., Somkúti E.) és gratulált a professzori kinevezéseikhez (Szabó I., Kardos Z.-né, Lett B.) és a PhD keretében az eredményes doktori védés alapján a docensi kinevezéshez (Börzseiné Závori M.).

Fő témaként elsősorban és nagy érdeklődéssel a nyugat-magyarországi egyetem szervezésének helyzete szerepelt.

Az integrációról referátumot tartott prof. dr. he. Ivancsics János dékán (M.óvár) és dr. Mészáros Károly intézeti igazgató, rektorhelyettes (Sopron). Nevezettek előadásaiiban a napirendi pont fontossága szempontjából is részletesen tájékoztatták a bizottságot a 2001. év ele-

jén életbe lépő térségi felsőoktatási integrációról, annak előzményeiről, aktuális tennivalóiról, azok forgatókönyvéről, továbbá az új egyetem szervezeti tagolódásáról, felállításáról, az egyes problémákról. A karok, az intézetek, a speciális bizottságok megőrzik, illetve növelhetik önállóságukat. A kimerítő tudományos igényű előadások után felvetések, megjegyzések, kérdések, javaslatok hangzottak el és véleményt nyilvánítottak a helyzetről, a problémák megoldásairól is.

A vitában heten kértek és kaptak szót. (Somkúti E. prof., Sikos L. igazgató, Szőke E. oszt. vez., Veszeli T. prof., Várhelyi I. prof., Ivancsics J. dékán és Mészáros K. rektorhelyettes. A két utóbbi kolléga válaszolt a felvetett kérdésekre, a problémák megoldásának lehetőségére is, pl. a pénzügyi kihatások, a kutatás-oktatási tevékenység együtvé tartozása, egymásra utaltsága, a Szombathelyi Főiskola további helyzete, a székesfehérvári intézmény szorosabb kapcsolódása stb.)

Az integráció tárgyalását követően harmadikként bemutató tájékoztató hangzott el Nagy Jenő vezérigazgató részéről a Lajta-hansági Mg.-i Rt.-ről, amely a mosonmagyaróvári egyetemi karnál, mint tangazdaság is szerepel. A gazdaság jól prosperál. Igen dicséretes az együttműködés az oktatás gyakorlati részét illetően. A gazdálkodás feltételei eléggé közismertek.

Végül kötetlen beszélgetés keretében áttekintettük az Egyetem Munkaszervezési Tanszékének tevékenységét, kapcsolódását a Lajta-hansági Mezőgazdasági Rt.-vel. A találkozó baráti beszélgetéssel és közös ebéddel fejeződött be Mosonmagyaróváron.

Dr. Várhelyi István
ny. egyetemi tanár, m.biz. elnök

DR. KAPUSI IMRE

Akác-energiaerdőkről mezőgazdasági kistermelőknek, földtulajdonosoknak

A hagyományosnál rövidebb vágásfordulóban kezelhető erdők (faültetvények) telepítése már régen foglalkoztatja a szakembereket, nálunk és külföldön egyaránt. Előbb a cellulózyártás alapanyagául szolgáló papírfá, majd a falemezgyártás alapanyagául szolgáló farostfa, forgácsfa, újabban pedig a tüzelőanyag-ellátásban egyre nagyobb szerephez jutó tűzifa tömegtermelése céljából. (Lásd cellulózyár-program, fenyő-célprogram, biomassza-program.)

Az energiaerdőt a nagy olajválság idején találták ki külföldön. Magyarországon a 80-as években történtek először ilyen irányú kísérletek a biomassza-

mazzák. (A könnyebb kezelhetőség miatt az aprítékot brikketálni is szokták.) A legbonyolultabb az a módszer, amikor a kivágott fát felaprítják, elgázosítják, és a fagázt speciális fagáztüzelésű kazánokban elégetik.

A hagyományos tüzelőanyagok (energiahordozók) között ma a tűzifa a legolcsóbb. Egy 100 m²-es lakóház fűtéséhez évente 5,9 t kemény (pl. akác) tűzifa szükséges. Ugyanaz az épület 8,7 t barnaszénrel, vagy 2741 l gázolajjal, vagy 2695 m³ földgázzal, vagy 21 700 kWh villamos energiával fűthető. Mai árakon számolva a tűzifa ára 29 736 Ft, a barnaszéné 68 208 Ft, a gázolajé 238 359

Ugyanazt az akácot legfeljebb háromszor szabad sarjaztatni. A harmadik sarj után ismét magcsemetéket kell ültetni. A magcsemetékből származó állományt 12-13 éves korban, az első sarjat 10, a másodikat 12, a harmadikat 13-15 éves korban célszerű kitermelni. Ahhoz, hogy egy falusi háztartás tűzifa-szükséglete (8-10 m³/év) minden évben biztosítva legyen, legfeljebb 2 ha energiaerdőt kell telepíteni. A telepítés 0,1-0,2 ha-os parcellákra felosztva 12-13 évig tart. A telepítések utolsó évében az első parcella már kitermelhető, és azt követően minden évben a telepítések sorrendjében újabb parcellákban nyílik fakitermelési lehetőség. Közben a már kitermelt parcellák újból (maguktól) felsarjadnak és kezdődhet minden előlről. Ezzel a módszerrel a 0,1-0,2 ha-os parcellák kitermelését 35-40 évig lehet ismételtetni úgy, hogy a kitermelésen kívül mást nem kell csinálni. A rövid vágásfordulójú akác-energiaerdők telepítési hálózata 2,5x2 vagy 2,5x1 m. Jó termőhelyeken az előbbi, közepes termőhelyeken az utóbbi. (A 2,5x2 m-es hálózatot a jobb növekedés kihasználása végett, háromszögkötésben célszerű elrendezni.)

Ültetés előtt az agyagos-vályogos talajokon 35-40 cm-es mélyszántást, a homoktalajokon 60-70 cm-es mélyforgatást célszerű végezni. (A talajfelszín elmulkálása minden esetben kívánatos.) A csemeték kiültetése kézzel vagy géppel történhet, ezek a módszerek általában ismertek. Ültetés után a csemetéket a talaj felszínéig vissza kell vágni, hogy tőlük egészséges új száruk nőjenek. (Egy szárazást csak abban az esetben kell végezni, ha a hagyományos erdővé történő átalakítás lehetőségét is fenn kívánjuk tartani.)

Nagyon fontos az ültetvény talajápolása, amit az ültetés után az állomány teljes záródásáig (3-6 éves korig) rendszeresen el kell végezni. Ez évente három-négy sorközművelést (tárccsázást, talajmarózást) jelent, de az első évben a csemeték sorát is legalább kétszer ajánlatos megkapálni. (Ha a gyomosodást 3-6 évig sikerül megakadályozni, akkor a következő fordulókat sarjállományait valószínűleg nem kell ápolni, tehát megéri!)

Az akác-energiaerdőben nevelővágást vagy törzsápoló nyesést nem kell végezni. (Nevelővágásra csak akkor van szükség, ha energiaerdőket hagyományos erdővé akarjuk átalakítani.)

program keretében. (Az energiaerdőt 1986-ban szabadalmaztatták. A szabadalom jelenleg is érvényes.)

A fa energia célú felhasználásának (forgalomba hozatalának) sokféle módja ismeretes. Legismertebb a hagyományosan sarangolt vagy felfűrészelt tűzifa, amit az erdőgazdaságok és a tűzép-telepek forgalmazznak. Ezt a tűzifát a hagyományos tüzelőberendezésekben (vegyes tüzelésű kályhákban vagy kazánokban) minden különösebb nehézség nélkül el lehet égetni. Ennél bonyolultabb (emiatt drágább is) az a módszer, amikor a kivágott fát (a teljes fát) faaprítógéppel felaprítják és apríték (forgács) formájában, konténerekben, vagy ömlesztve forgal-

mat, a földgázé 45 815 Ft, a villamos energiáé (éjszakai árammal) 97 223 Ft. Tehát a fa valamennyi tüzelőanyagnál lényegesen olcsóbb.

Akác-energiaerdők telepítése és fenntartása

Akác esetében az energiaerdők rövid vágásfordulójú változata javasolható, főleg kistermelőknek. (Rövid vágásforduló alatt értendő a 10-15 éves vágáskor.) A rövid vágásforduló előnye, hogy az energiaerdő egy nevelővágás beiktatásával – akár még véghasználati korban is – hagyományos erdővé alakítható. (A minirotációs energiaerdők esetében ilyen lehetőség nincs.)

Az akác termőhelyi igénye

Magyarországon hagyományosan 113-féle termőhelyre érdemes akácot telepíteni. A termőhelyváltozatok elkülönítése (jellemzése, minősítése) a klíma, a hidrológiai viszonyok, a genetikai talajtípusok, a fizikai talajfeleségek és a termőréteg-vastagságok alapján történik. A termőhely minősítése nagy gyakorlatot és komoly szakudást igényel, ezért célszerű termőhelyfeltáráshoz értő szakemberrel végeztetni.

Termőhelyfeltáráskor az ültetvény várható növekedése (fatermő képessége) is megállapításra kerül, aminek ismeretében tervezhető a vágáskorban kitermelhető tűzifa mennyisége, méretmegoszlása, minőségi összetétele stb.

Az akác termesztésre leginkább alkalmas talajtípusok: humuszos homok és kombinációi; barna föld; rozsdabarna, kovárányos barna, csernozjom barna erdőtalajok; réti csernozjom, öntés csernozjom; csernozjom jellegű homok és ezek kombinációi.

A kavicsos-törmelékenes vázlatajok, a durva szemcséjű homok- és az erősen kötött vagy szikes talajok akác termesztésre nem alkalmasak. Az akác-energiaerdőket piaca termelési céllal csak a jó akác termőhelyekre érdemes telepíteni, mert a hagyományos erdőkből kikerülő tűzifával csak a jó termőhelyeken álló energiaerdők tudnak versenyezni. Mezőgazdasági kistermelőknek (földtulajdonosoknak) saját felhasználásra a közepes termőhelyekre telepített energiaerdők is kifizetődők lehetnek. (Gyenge termőhelyekre nem érdemes energiaerdőket telepíteni, ezeket a termőhelyeket célszerűbb hagyományos erdőkkel és nem csak fatermesztési céllal hasznosítani.)

Az akác-energiaerdők szaporítóanyag-ellátása

Magyarországon jelenleg több mint 230 olyan csemetekert van, ahol akác-csemetét is termelnek. (Akác-csemetét csak engedélyes csemetekertből vagy szaporítóanyag-kereskedőtől szabad vásárolni.) A forgalomba kerülő csemetéket magból vagy az akác valamelyik növényi részéből (szárból, gyökérből) nevelik. A magcsemeték az üzemi magtermelő állományok magoncutódai és általában egyéves magági csemeteként kerülnek forgalomba. (Ezenkívül kapható még egyéves válogatott és kétéves iskolázott csemete is. A magcsemetékből általában túlkínálat van, ezért érdemes több csemetekertben is érdeklődni.) A vegetatív úton nevelt csemeték az államilag minősített akác fajták utódai, és általában egyéves gyökeresdugványként kerülnek forgalomba. (Előfordulhat még

kétéves gyökeresdugvány vagy valamilyen oltványcsemete is.) Energiaerdők telepítéséhez a kétéves gyökeresdugvány vagy az egyéves válogatott magcsemete a legalkalmasabb. (Üzemi kísérleteimben a válogatott magcsemeték 10-30%-kal nagyobb fatermést adtak, mint a válogatás nélküli magcsemeték. 1983 óta már 23 község határában, összesen 40 ha területen telepítettem olyan akác-erdőket, amelyekben a válogatott csemeték mindig gyorsabban nőttek, mint a kommersz akác.)

Válogatott csemetéim térfogat-növekedését Hajdúhadház határában, jó akác termőhelyen, részletesen is vizsgáltam. A kísérlet 1985 tavaszán indult egyéves csemetékkel. Kontrollként ófehértói magtermelő állományokból származó kommersz magcsemetéket ültettem. (Ehhez hasonlítottam a válogatott csemetéimet és az akác fajták egyéves gyökeresdugványait.) Válogatott csemetéim átlagos térfogat-növekedése (9 éves korban) 21%-kal volt nagyobb, mint a válogatás nélküli kommersz akácé.

1989-ben (5 éves korban) ebben a kísérletben már törzsfákat is jelöltem. (A 3000 db válogatott csemete közül 28 db kiugró növéssű egyedet törzskönyveztem.) Hajdúhadházi törzsfáim öt éves korukra már négyszer akkorára nőttek, mint a kommersz akác átlagfája. A méretkülönbségek még kilenc éves korban is több mint kétszeresek voltak. Utóvizsgálatok céljára már harmadik éve gyűjtöm a törzsfák magjait és az utóvizsgálatok nagyon biztatóak. (Ezek a törzsfák hamarosan a rövid vágásfordulóban ke-

zelhető energiaerdők nemesített szaporítóanyag-forrásai lesznek.)

Az akác-energiaerdők támogatottsága

Az energiaerdő nem erdő, az erdőtörvény illet még nem ismer. Emiatt az erdőfenntartási alapból vagy az erdőtelepítésre szánt állami költségvetési pénzekből nem támogatható. (Ha erdő lenne, akkor 40 vagy 70%-os állami támogatásban részesülhetne.) Szerencsére az energiaerdő nem csak erdőgazdálkodási téma. A környezetvédelemben, az energiaellátás racionalizálásában, a vidéki lakosság foglalkoztatásában, az elmaradott térségek fejlesztésében is legalább olyan fontos lehet, mint a földhasznosításban vagy a vidéki lakosság tüzelőanyag-ellátásában. A nem fatermesztési hasznóvétel lehetőségei közül a következőket érdemes külön is hangsúlyoznunk:

Az energiaerdők a mezőgazdasági művelésből kikerülő földterületeket hasznosítják, a vidéki (falusi) lakosság jövedelemszerzési lehetőségeit bővítik, a talajt és a levegőt javítják, általában a környezetüket is védik.

Az energiaerdőben felhalmozódó napenergia villamos energiává is átalakítható és az ország villamos hálózatába betáplálva bármely fogyasztóhoz eljuttatható. (A kisebb lélekszámú, hátrányos helyzetű vidéki települések körülfűtésével és megfelelő tüzelőberendezések odatelepitésével az energiaerdő – legalábbis a helyi lakosoknak – olcsó és biztos villamosenergia-forrást is jelenthet.) Az energiaerdő beruházási tőkeigénye kicsi. (A rövid vágásfordulójú akácültetvények estében ez legfeljebb 100 000 Ft/ha.) Egyszeri beruházással több évtizedig funkcionáló, három-négy alkalommal kitermelhető és magától megújuló (felsarjadó) faállomány jön létre.

Az energiaerdők kitermelése teljes mértékben gépesíthető, de hagyományos módon, egyszerű kézi szerszámokkal is elvégezhető. Az energiaerdők legfőbb támogatói az állami pénzforrások (fejlesztési alapok) lehetnek. Ilyenek pl. a mezőgazdaság-fejlesztési alap, a környezetvédelmi alap, a térségfejlesztési alap, a munkaerő-foglalkoztatási alap stb. (Az energiaerdők telepítésében, finanszírozásában, hasznosításában az önkormányzatok és az energiaszolgáltatók is érdekeltek lehetnek!) Az állami fejlesztési alapokból támogatás pályázati úton kérhető. A pályázatokat célszerű szakemberrel (bejegyzett szaktanácsadóval) készíttetni!

A fentiekkel kapcsolatban bővebb felvilágosítást ad dr. Kapusi Imre szakértő, Akác-Nyár Menedzser Iroda, Püspökladány, Erdő u. 1.